

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองลำพูน	
ชื่อผู้เขียน	นายพงศธร คำใจหนัก	
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต	สาขาวิชาภูมิศาสตร์	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยากัด	ประธานกรรมการ
	รองศาสตราจารย์ พวงเพชร ธนสิน	กรรมการ
	อาจารย์ อัจฉรา วัฒนภิญโญ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมภายในเขตเทศบาลเมืองลำพูน ในด้านสภาพปัญหา สาเหตุ ความรุนแรง และผลกระทบ 2) เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนเมืองลำพูน ในแง่พัฒนาการ วิธีการจัดการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาบริบทและเงื่อนไขการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองลำพูน และ 4) เพื่อศึกษาการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองลำพูน

วิธีการศึกษาได้แก่ การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสำรวจพื้นที่ชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้อัตราส่วนร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพเศรษฐกิจ สังคม กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับประโยชน์จากการจัดการสิ่งแวดล้อม กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม ARCVIEW ในการจัดทำรูปภาพประกอบ

ผลจากการศึกษาพบว่า สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ชุมชนเมืองลำพูนประสบ คือ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาขยะและปัญหามลพิษทางน้ำ โดยสาเหตุหลักของปัญหามลพิษทางอากาศคือฝุ่นควันและกลิ่นเหม็นจากท่อไอเสียจากการจราจรและการขนส่ง ส่วนปัญหาขยะมีสาเหตุจาก

คนในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น และการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ส่วนปัญหาน้ำเน่าเสีย เกิดจากน้ำทิ้งจากครัวเรือนและจากสถานประกอบการในชุมชนเป็นสาเหตุหลัก ในด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ผลกระทบในระดับครัวเรือน เป็นผลที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของผู้ที่ได้รับสารมลพิษ ส่วนผลกระทบในระดับชุมชนจะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชนที่สกปรกรกรุงรัง ไม่น่าดู ส่วนความรุนแรงของปัญหานั้นพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

พัฒนาการของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนเมืองลำพูน พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนในระยะแรกเกิดจากการริเริ่มแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเอง โดยมีภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนไปสู่การที่เทศบาลเปิดโอกาส และเป็นผู้จัดเวทีให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และพัฒนาสู่การรับเอาโครงการด้านสิ่งแวดล้อมมาดำเนินการโดยชุมชนเอง ส่วนปัญหาที่พบในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่แผนงาน/โครงการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ถูกกำหนดจากบนลงล่าง ทำให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนเมืองลำพูนมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมปฏิบัติดำเนินงานมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่การได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ส่วนเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยภายในอันได้แก่ ความสัมพันธ์ในเชิงเครือข่าย และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การสนับสนุนจากเทศบาลเมืองลำพูน เป็นเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองลำพูน

การดำเนินงานของภาครัฐเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นไปในลักษณะจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านทางระบบราชการ โดยการกำหนดเป็นแผนงานจากส่วนกลาง ส่วนการดำเนินงานของภาคเอกชนพบว่า องค์กรเอกชนจากต่างประเทศ มีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน ส่วนองค์กรชุมชนมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการทางสังคม ปฏิบัติแบบเสนอจากส่วนล่างขึ้นมา เพื่อเรียกร้องการสนับสนุนต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมคือ การขาดความรู้ของชุมชน และการขาดความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ

Thesis Title Participatory Environmental Management of Lamphun Urban
Communities

Author Mr. Pongsatorn Khamjainuk

M.S. Geography

Examining Committee

Lecturer Dr. Chusak Wittayapak	Chairman
Associate Professor Puangphetch Thanasin	Member
Lecturer Ajchara Wattanapinyo	Member

Abstract

The purposes of this study are as follows: firstly, to examine the state of the environments in Lamphun urban areas, in terms of problems, causes, situations and impacts; secondly, to investigate environmental management of Lamphun communities, in terms of the development, management strategies, problems and obstacles; thirdly, to analyze the contexts and conditions of participation in environmental management of Lamphun urban communities; and lastly, to examine all activities of both government and private sectors in environmental management in Lamphun urban areas.

The research methods included survey using questionnaires, interviewing, and documentary survey. The descriptive statistics used in this study were percentage, arithmetic mean, and standard deviation. Hypothesis testing for differential comparisons of economic and social factors and the levels of community participation in environmental management was done by one – way analysis of variance. Relation between benefit from environment and environmental management and the levels of community participation was analyzed by Pearson's product correlation. Mapping was assisted by ArcView GIS computer software.

The results of this study showed that major environmental problems in Lamphun community were air pollution, solid wastes and water pollution. The main cause of air pollution was dust and smoke related to traffic congestion and transportation. Solid waste problems originated from population increase and littering. Water pollution was caused by domestic uses and factory located in communities. Effects could be divided into two levels: household and community. Household effects were threat to health of people and communities' effects were visual impair of physical environment. Seriousness of the problem was nonetheless moderate.

Developmental stages of environmental management of Lamphun communities demonstrated that the first stage was initiated by community by which government and private sectors involved in contribution to community participation, which could be arranged by the municipality through open forum and eventually developed into management by communities. Major problems in environmental management were top – down planning processes directed by government agencies so that community participation was lacking.

Patterns of community participation were mostly at the implementation of environmental management. While participation in the evaluation process was at the lowest level. When relating the economic and social factors with participation level, it was found that none had statistically significant relation with participation level. Only benefit gained from environmental management correlated with participation level at the statistical significance level 0.01. The kith and kin relationship and the external factors such as Lamphun municipality collaboration were preconditions for participation in environmental management of Lamphun urban communities.

Environmental management by government was proceeded through bureaucratic system planned by the central government agencies. Environmental management by private sectors, particularly the foreign organization, was mainly to support in the form of funding, while community organizations generally mobilized social process from bottom up to activate the public sectors and relevant organizations to support their activities. Problems and obstacles of environmental management included lack of knowledge and weak law enforcement.